окопних свічок, збирання провізії та одягу, щоб надалі передавати на фронтові зони. Тому важливо зазначити небайдужість та ініціативність здобувачів вищої освіти, які прагнуть не лише захищати та обороняти нашу державу та населення, а й допомагати тим, хто цього потребує в «гарячих точках».

З усієї вище зазначеної інформації можна зробити висновок, що в умовах воєнного стану система закладів Міністерства внутрішніх справ має перелік своїх особливостей, змін та вимог, які пов'язані з військовою агресією, але впродовж цих років адаптується, поступово враховуючи реалії сьогодення. Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують фахівців для сектору оборони та безпеки України, мають важливе та безпосереднє значення для забезпечення функцій захисту національних інтересів. І виходячи з цього, сутність їхньої роботи стала ширшою через вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, але ефективність і дієвість передбачається не тільки у підготовці фахівців, а й у гнучкості системи, що включає в себе кардинальні зміни в структурі закладів, таких як ліквідація певних університетів та факультетів, зміна розташування та перебування особого складу деяких університетів тощо.

Список використаних джерел

1. Сокуренко В. В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. *Право і безпека.* 2021. № 3 (82). С. 209-218.
2. Горовенко В. К., Тютюнник В. П. Актуальні проблеми сектора безпеки та оборони України. *Наука і оборона.* 2014. № 4. С. 20-25.
3. Швець Д. В. Сутність та специфіка професійної підготовки поліцейських. *Право і суспільство.*2018. № 3. С. 217-223.
4. Долинська М. С. Проблеми юридичної освіти в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 32-37.

Шнайдер Катерина Богданівна,
аспірантка кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННІ №2 Національної академії внутрішніх справ

ОЦІНКА ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України, висновок експерта є одним із джерел доказів у

кримінальному провадженні та не маючи наперед встановленої сили, підлягає обов'язковому оцінюванню суб'єктами доказування з точки зору належності, допустимості, достовірності [4]. Висновок експерта не має переваги перед іншими доказами та не є обов'язковим.

Незважаючи на те, що у кримінальному процесі жоден доказ не має наперед встановленої сили, під час оцінки доказів суб'єктами доказування висновку експерта мимоволі надається особливе значення, висловлюється особлива довіра [3, с. 2].

Висновок експерта є самостійним джерелом доказів у кримінальному провадженні, а інколи, і єдиним джерелом доказів, що істотно підвищує відповідальність експертів за надання об'єктивного і науково-обґрунтованого висновку з питань, що відносяться до їхньої компетенції [7, с. 234].

У процесі розслідування кримінальних правопорушень у сфері публічних закупівель, складність якого обумовлена специфічною діяльністю у цій сфері, висновок експерта займає важливе місце серед інших доказів.

Аналіз судової практики щодо розгляду справ за фактом кримінальних правопорушень у сфері публічних закупівель дозволяє дійти висновку, що результати судових експертиз інколи відіграють визначальну роль у пред'явленому обвинуваченні. Так, у постанові колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.03.2023 у справі №761/30364/17 (провадження № 51-41км23) скасовуючи рішення нижчих інстанцій, Верховний Суд виснував, що з врахуванням інкримінованого особі кримінального правопорушення, яке має свою специфіку щодо предмету та обсягу доказування дослідження у конкретній галузі знань є тим незамінним доказом, на підставі якого, у тому числі, можна зробити висновок про те, чи вчиняла певна особа діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено кримінальну відповідальність [6].

Отже, висновку експерта властива особлива переконливість, оскільки основу складає дослідження, проведене фахівцем з використанням спеціальних знань. Така особливість позначається на процесі оцінки висновку експерта, специфікою якого стає те, що від осіб, які здійснюють провадження вимагається здійснення оцінювання наукових засад, методики і фахового рівня експертного дослідження [2, с. 99].

У наукових джерелах відсутній єдиний підхід щодо оцінки висновку експерта. Виходячи із загальних критеріїв оцінки доказів у кримінальному провадженні, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд оцінює висновок експерта за своїм внутрішнім переконанням, яке

ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, з точки зору належності, допустимості, достовірності.

Деякі науковці визначають такі правила оцінки висновку експерта: 1) необхідно встановити, чи було дотримано вимог закону щодо призначення та проведення експертизи; 2) визначити, чи не було порушено порядку залучення експерта до участі в кримінальному провадженні; 3) перевірити компетентність експерта; 4) встановити достатність об'єктів, переданих експертові для дослідження; 5) визначити дотримання експертом вимог до проведення експертизи та підготовки висновку за її результатами; 6) визначити узгодженість висновку експерта з іншими матеріалами провадження [1, с. 185-192].

Оцінка висновку експерта – це складний розумовий процес, спрямований на встановлення допустимості цього джерела доказів та повноти і достовірності відомостей, які у ньому містяться, для доведення обставин, які мають значення для кримінального провадження [2, с. 103].

У наукових джерелах виділяють певну стадійність процесу оцінки висновку експерта: 1) перевірка дотримання вимог закону під час призначення та проведення експертизи; 2) аналіз достовірності та достатності речових доказів і зразків, що досліджувалися, з точки зору використовуваних методик експертного дослідження; 3) оцінка наукової обґрунтованості експертної методики і правомірності її використання; 4) встановлення повноти та всебічності висновку; 5) оцінка логічної обґрунтованості перебігу і результатів експертного дослідження, що здійснюється шляхом аналізу послідовності стадій дослідження, логічної обумовленості цієї послідовності, обґрунтованості висновків проміжними результатами; 6) перевірка належності результатів експертного дослідження до кримінального провадження (тобто їх доказового значення), під якою розуміють зв'язок з предметом доказування й іншими обставинами, встановлення яких потрібне для досягнення мети судочинства; 7) перевірка відповідності висновку експерта наявним у кримінальному провадженні доказам [7, с. 246-247].

Висновок експерта повинен відповідати основним критеріям оцінки доказів – належності, допустимості, достовірності та достатності. Належність, допустимість, достовірність і достатність висновку експерта залежить від низки факторів: правильності формулювання питань, які ставляться сторонами кримінального провадження для вирішення, законності здобуття матеріалів, які направляються для дослідження, їх достатності і якості, а також

компетенції та компетентності експерта, дотримання ним своїх обов'язків. Важливим критерієм оцінки висновку експерта з точки зору допустимості та достовірності, є підготовка такого висновку, в якому відповіді на поставлені запитання не повинні виходити за межі компетенції експерта [5, с. 101-102].

Важливим є принцип повноти оцінки, що передбачає необхідність оцінювати усі частини висновку експерта окремо і в сукупності [7, с. 235].

Зокрема, оцінка висновку експерта включає: аналіз дотримання процесуального порядку призначення, проведення та оформлення експертизи; з'ясування компетентності та компетенції експерта; визначення відповідності висновку експерта поставленому перед ним завданню; встановлення повноти та наукової обґрунтованості висновку; перевірку даних, що містяться у висновку, на їх належність до матеріалів провадження; визначення відповідності висновку експерта іншим зібраним доказам [2, с. 103-104].

Отже, висновок експерта є самостійним процесуальним джерелом доказів, якому приділяється особлива увага у провадженнях про кримінальні правопорушення у сфері публічних закупівель, що насамперед, обумовлено специфікою діяльності у сфері закупівель. Оцінка висновку експерта в означених кримінальних провадженнях є складним процесом, що потребує криміналістичних рекомендацій, які сприятимуть суб'єктам оцінки доказів у наданні об'єктивної оцінки висновку експерта та використанні його у процесі розслідування кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Амеліна А. С., Білоусов Б. Л. Оцінка висновку експерта та його доказове значення. Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). №1-2, 2018. С. 185-192.

2. Баулін О. В., Ізотов О. І. Перевірка і оцінка висновку експерта у кримінальному провадженні. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. Вип. 66. 1072 с.

3. Гончаренко В. Г. Організаційні та правові проблеми судової експертизи в Україні. Часопис Академії адвокатури України. 2011. № 10 (1). С. 1-5.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

5. Пілюков Ю. Процесуальні вимоги до висновку експерта у кримінальномупровадженні. Актуальні проблеми правознавства. №3, 2018. С. 99-102.

6. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 07.03.2023 у справі №761/30364/17 (провадження № 51-41км23)/Єдиний державний реєстр судових рішень : веб-сайт. URL: https://reyestr.court.gov.ua/ Review/109645972.

7. Тимчишин А.М. Спеціальні знання у кримінальному процесі України : монографія. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 362 с.

Готін Олександр Миколайович,
кандидат юридичних наук

ПОРУШЕННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ ТА ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

До прийняття чинного Кримінального процесуального кодексу України у наукових колах та серед практиків домінувала точка зору щодо необхідності уведення до процесуального Закону інституту слідчого судді, як суб'єкту судового контролю. Впровадження судового контролю мало на меті перехід до змагального процесу, де суд був би не суб'єктом кримінального переслідування, а контролером, що функціонує для підтримання балансу між сторонами. Були очікування, що створювана модель поставить крапку в каральних методах поліцейської держави, а тотальному контролю за людиною і втручанням у приватне буде нарешті покладено край.

Принцип змагальності та рівності сторін означає, що у кримінальному процесі функції правосуддя, обвинувачення, захисту та розгляду справи по суті – відокремлені один від одного та притаманні різним органам та суб'єктам кримінального процесу, а також те, що сторони мають рівні права стосовно доступу до доказів та їх вивчення, оскарження щодо прийняття доказів у суді та вирішення їх допустимості. Тобто, суддя – неповинен займати сторону обвинувачення або якимось чином надавати стороні обвинувачення процедурні переваги у порівнянні з можливостями сторони захисту. Але чи реалізується цей принцип повноцінно саме у «секторі»